

Broj:

Podgorica, 20.03.2022. godine

Savjet Agencije za zaštitu konkurencije na osnovu čl. 20f st 1 t.5 Zakona o zaštiti konkurencije („Sl. list CG”, br. 44/12, 13/18 i 145/21), člana 14 stav 2 Zakona o kontroli državne pomoći („Sl. list CG”, br. 12/18) u postupku ocjene usklađenosti, po prijavi državne pomoći podnijetoj od strane Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma, a na osnovu prijedloga rješenja direktora Agencije za zaštitu konkurencije, na sjednici održanoj 20.03.2023. godine donosi

R J E Š E N J E

1. **UTVRĐUJE SE** da je Program za unapređenje konkurentnosti privrede za 2023. godinu u skladu sa propisima kojima se regulišu pitanja državne pomoći;
2. **ZADUŽUJE SE** Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma da sve de minimis pomoći dodijeljene po osnovu programa iz tačke 1. dispozitiva ovog rješenja, evidentira u registru de minimis pomoći, posebno za svakog korisnika de minimis pomoći.

O b r a z l o ž e n j e

Prijava

Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (u daljem tekstu „Ministarstvo“), podnijelo je Prijavu državne pomoći br. 004-305/23-1143/1 od 02.03.2023. godine, koja je zavedena kod Agencije za zaštitu konkurencije (u daljem tekstu: „Agencija”) pod br. 05-430/23-210/1 od 07.03.2023. godine, u vezi sa Programom za unapređenje konkurentnosti privrede za 2023. godinu (u daljem tekstu: „Program”).

Ministarstvo je u prilogu dostavilo i Obrazac 1 – Prijava za državnu pomoć, zaveden kod Agencije pod br. 05-430/23-210/2 od 07.03.2023. godine, za ocjenu usklađenosti Programa sa Zakonom o kontroli državne pomoći (u daljem tekstu: “Zakon”). Ovlašćeno lice Ministarstva ekonomskog razvoja je svojim potpisom i pečatom ministarstva, na svakoj stranici Obrasca 1, potvrdilo da su svi navedeni podaci, istiniti i tačni.

Inicijalnim aktom Ministarstvo je ukazalo da će se Program usmjeriti na prioritete razvoja crnogorske privrede i obuhvatiće devet programskih linija. Predmetnim Programom, odnosno pojedinačnim programskim linijama targetira se dalji podsticaj investicija, kroz nabavku opreme velike i male vrijednosti, digitalna transformacija biznisa, prelazak sa linearnog na cirkularni model poslovanja, jačanje izvoznih potencijala privrednih subjekata, jačanje marketinških aktivnosti, kao i podrška početnicima u biznisu uz obaveznu mentorsku podršku, kako bi se na najbolji način zadovoljile potrebe crnogorske privrede.

Opis programa

Program za unapređenje konkurentnosti privrede za 2023. godinu obuhvata 9 programskih linija: 7 programskih linija finansijske podrške i 2 programske linije nefinansijske podrške. Program je dodatno obogaćen sa dvije nove programske linije finansijske podrške, koje se odnose na internacionalizaciju mikro, malih i srednjih preduzeća kao i nabavku opreme velike vrijednosti, kako bi se dodatno stimulisala privredna aktivnost i njena razvojna komponenta. Preostalih sedam programskih linija su dodatno inovirane i unapređene i u potpunosti prilagođene zahtjevima privrede.

Kada su u pitanju nacionalni strateški dokumenti, Program za unapređenje konkurentnosti privrede je utemeljen i u sljedećim krovnim nacionalnim dokumentima:

- **Industrijska politika Crne Gore 2019-2023** teži povećanju konkurentnosti crnogorske ekonomije fokusirajući se na razvoj industrijskog sektora. Kroz realizaciju različitih mjera podstiče uspostavljanje zdravog poslovnog ambijenta za modernizaciju industrije, podsticajem inovacija i razvojem preduzetništva, kroz povećanje produktivnosti i zaposlenosti, kao i bolji pristup domaćem i međunarodnom tržištu u smislu pojednostavljenja procedura za trgovinu.
- **Strategija pametne specijalizacije Crne Gore 2019-2024**, sa prioriternim oblastima sa najvećim potencijalom za ekonomski razvoj, gdje je prepoznato da se razvoj zdrave investicione politike i konkurentna ekonomija temelji na znanju i resursima koji treba da budu valorizovani, kroz povezane prioritete. Kao ključni strateški prioriteti i ciljana područja razvoja prepoznati su : održiva poljoprivreda i lanac vrijednosti ishrane; energija i održivo okruženje; održivi i zdravstveni turizam; i razvoj novih tehnologija.
- **Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030**, koja posebno inicira podsticaj konkurentnosti uslovljenu transformacijom poslovnog sektora kroz proces „ozelenjavanja“ postojećih radnih mjesta, što je prepoznato u okviru strateškog cilja 4.4.7. Povećati nivo konkurentnosti crnogorske ekonomije za održivi razvoj i zelena radna mjesta.
- **Strategija razvoja ženskog preduzetništva Crne Gore 2021-2024** kroz definisani okvir, strateške ciljeve, mjere podrške uspostavlja osnove za efikasnu implementaciji politike u cilju jačanja konkurentnosti ženskog preduzetništva i efektivne javne politike koja promovise i podržava žensko preduzetništvo.
- **Strategija za cjeloživotno preduzetničko učenje Crne Gore 2020-2024** daje značaj konceptu razvoja konkurentnosti kroz razvoj i implementaciju programa za podsticanje preduzetništva u ključnim sektorima (IT, zelena ekonomija, digitalna ekonomija, kreativne industrije itd.).

Dodatno, razmatrane su druge EU politike razvoja u cilju podsticaja inkluzivnog ekonomskog razvoja, kao što su: Digitalna agenda za Zapadni Balkan, Zelena agenda 2030, Strategija razvoja Jugoistočne Evrope 2020-2030, kao i prateća dokumenta za razvoj MMSP, koja podrazumijevaju da se u središte svih budućih privrednih aktivnosti stavi održivi razvoj, štednja resursa, zaštita prirode, odnosno da se postigne sinergijski efektivan balans između privrednog razvoja i očuvanja životne sredine. Kao veoma značajan strateški dokument za dalji pravac razvoja privrede Crne Gore, razmatran je i Akt o malim preduzećima, dokument koji prati ostvarenost politika razvoja malih i srednjih preduzeća na Zapadnom Balkanu i Turskoj.

Kako je navedeno u Prijavi, Program za unapređenje konkurentnosti privrede predstavlja državnu pomoć u smislu člana 2 Zakona o kontroli državne pomoći i Pravilnika o listi pravila državne pomoći („Sl. list CG“ br. 35/14 ... 52/22) (u daljem tekstu: „Pravilnik“) - Prilog 7a.

Prioriteti za razvoj

Programom je predviđeno sprovođenje daljih mjera finansijske i nefinansijske podrške razvoju privrede, kako bi ista kroz podsticajne mehanizme mogla da doprinese stvaranju dodatne vrijednosti u vidu proizvoda i usluga koji će biti dovoljno inovativni i konkurentni na domaćem i međunarodnom tržištu.

Kako bi se podstakla razvojna komponenta biznisa i smanjile regionalne razlike, a istovremeno doprinijelo povećanju produktivnosti MMSP koja posluju u manje razvijenim opštinama Crne Gore, Programom su i ove godine predviđeni posebni inteziteti finansijske podrške usmjereni prvenstveno na razvoj manje razvijenih opština, shodno Indeksu razvijenosti jedinica lokalne samouprave.

Cilj programa

Opšti cilj Programa je podsticanje razvoja postojećih procesa, proizvoda i usluga, u cilju jačanja konkurentnosti i izvoznog potencijala MMSP kroz unapređenje produktivnosti i profitabilnosti, uz otvaranje novih radnih mjesta, kao i stimulisanje osnivanja novih privrednih subjekata.

Specifični ciljevi Programa su:

- podsticanje investicione aktivnosti kroz ulaganja u nabavku opreme i alata velike vrijednosti;
- podsticanje razvoja preduzetništva kod žena i mladih kroz sufinansiranje ulaganja u opremu male vrijednosti;
- podizanje nivoa automatizacije poslovnih procesa, nivoa znanja upravljačkih i operativnih struktura kod MMSP i povećanje izvoza kao rezultat digitalizacije poslovanja;
- podsticaj transformacije poslovnih i tehnoloških procesa sa linalnog na cirkularni model poslovanja;
- povećanje internacionalizacije MMSP kroz nastupe na međunarodnim sajmovima namijenjene za preduzeća koja imaju ostvareno izvozno poslovanje;
- pružanje mentoring usluga za prevazilaženja trenutne situacije i nalaženje najpovoljnijih rješenja za buduće poslovanje kroz dijagnozu, pripremu razvojnih planova, savjetovanje i uspostavljanje poslovne saradnje;
- podrška početnicima u biznisu kroz osnivanje novih preduzeća i animiranje specifičnih ciljnih grupa – mladih ljudi, žena, studenata, lica sa invaliditetom, nezaposlenih lica za započinjanje biznisa i stimulisanje njihove inovativnosti i kreativnosti i podsticanje daljeg rasta postojećih MMSP.

Predmet programa

Programom za unapređenje konkurentnosti privrede za 2023. godinu predviđeno je sprovođenje devet programskih linija podrške:

1. Programska linija za nabavku opreme velike vrijednosti;
2. Programska linija za podršku malim ulaganjima;
3. Programska linija za podršku digitalizaciji;
4. Programska linija za podsticaj cirkularne ekonomije;
5. Programska linija za podršku internacionalizaciji;
6. Programska linija za unapređenje marketinga;
7. Programska linija – Vaučeri za žene i mlade u biznisu;

8. Programska linija za početnike u biznisu;
9. Programska linija za pružanje mentoring usluga.

Finansijski okvir

Ukupan budžet opredijeljen za realizaciju Programa za unapređenje konkurentnosti privrede za 2023. godinu je 3.000.000 €, dok su pojedinačni, specifični uslovi, kao i način i dinamika dodjele podrške definisani pojedinačnim programskim linijama.

U skladu sa interesovanjem i prijavama korisnika Programa, odnosno interesovanjem za pojedine programske linije, a na osnovu iskustva u realizaciji programa prethodne godine, omogućiće se preusmjerenje budžeta programskih linija u iznosu do 50%, s tim da pojedinačna programska linija ne može premašiti iznos od 70% ukupno odobrenog budžeta cijelog Programa.

Razlog za omogućavanje preraspodjele je definisan na osnovu nemogućnosti predviđanja obima interesovanja za pojedine programske linije, te bi na taj način odgovorili zahtjevima privrede, i podržali one djelatnosti i vrste poslovanja za koje budu iskazali najviše potrebe u cilju jačanja njihove konkurentnosti i produktivnosti.

Programom nijesu obuhvaćene djelatnosti na osnovu klasifikacije djelatnosti u okviru sljedećih sektora:

Sektor a: poljoprivreda šumarstvo i ribarstvo;

Sektor d: snadbijevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija;

Sektor g: trgovina na veliko i trgovina na malo i popravka vozila i motocikala;

Sektor k: finansijske djelatnosti i djelatnost osiguranja;

Sektor o: državna uprava i odbrana i obavezno socijalno osiguranje

Sektor t: djelatnost domaćinstva kao poslodavca; djelatnost domaćinstva koja proizvode robu i usluge za sopstvene potrebe;

Sektor u: djelatnost eksteritorijalnih organizacija i tijela.

Opravnani troškovi podrške

Opravnani troškovi Programa za unapređenje konkurentnosti privrede za 2023. godinu su troškovi koji su realizovani od strane preduzeća pod uslovom:

- da su u skladu sa opravdanim troškovima podrške koji su specificirani u okviru svake pojedinačne programske linije;
- da su navedeni u ponudi/fakturi i/ili ugovoru;
- da su mjerljivi i da se evidentiraju prema važećim računovodstvenim standardima;
- da su u skladu sa zahtjevima finansijskog upravljanja, posebno u pogledu ekonomičnosti i efikasnosti.

U Programu se navodi da mjere sadržane u programskim linijama ispunjavaju kriterijume člana 14 Priloga 7a - Regulative Komisije (EU) br. 651/14 o proglašavanju određenih kategorija pomoći spojivim sa unutrašnjim tržištem u primjeni članova 107. i 108. Ugovora, Pravilnika o listi pravila državne pomoći, pa su saglasne sa članovima 6 i 7 Zakona.

Takođe, u Programu je navedeno da ukoliko se radi o novoosnovanom privrednom subjektu, dodjeljuje se de minimis pomoći u skladu sa Uredbom Komisije EU br. 1407/13 o primjeni čl. 107 i 108 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije na pomoći de minimis pomoći (32013R1407, SL L 352, str. 1-8), sadržane u Pravilniku o listi pravila državne pomoći, pri čemu se podrazumijeva da iznos de minimis

državne pomoći koji se dodjeljuje pojedinačnom korisniku ne smije preći 200.000 € u trogodišnjem fiskalnom periodu.

Način izvještanja i evaluacije

Izvještaj o realizaciji Programa će biti sastavni dio godišnjeg izvještaja o radu Ministarstva, kao i izvještaja o realizaciji godišnjeg akcionog plana Strategije za razvoj MMSK za 2023. godinu. Ministarstvo može po potrebi sačinjavati periodične informacije o implementaciji pojedinačnih programskih linija.

Evaluacija Programa će se obavljati od strane eksternih konsultanata. U skladu sa prirodom dinamike realizacije dodijeljene podrške i očekivanih efekata, može obuhvatiti vremenski period nakon druge odnosno treće godine implementacije programa za unapređenje konkurentnosti programa za 2023. godinu.

1. PROGRAMSKA LINIJA ZA NABAVKU OPREME VELIKE VRIJEDNOSTI

Cilj

Obezbjediavanje finansijskih sredstava za ulaganje u opremu velike vrijednosti implementacijom ove programske linije biće olakšano, a samim tim i privredni subjekti koji do sada nisu bili u mogućnosti da ulažu u poslovne procese biće u mogućnosti da modernizuju, unaprijede ili u krajnjem slučaju prošire broj proizvoda i usluga koje plasiraju na tržište.

Specifični ciljevi:

- osavremenjivanje poslovnih procesa,
- podsticanje ženskog preduzetništva i mladih preduzetnika,
- diverzifikacija poslovnih aktivnosti,
- jačanje konkurentske pozicije,
- otvaranje novih radnih mjesta.

Predmet

Predmet programske linije je nabavka:

- nove opreme (mašine, aparati, specijalizovani alati i instrumenti) direktno vezane za djelatnost privrednog društva;
- polovne opreme (mašine, aparati, specijalizovani alati i instrumenti), ne starija od 3 godina, direktno vezane za djelatnost privrednog društva;

U okviru investicije, pod opremom se podrazumijeva oprema kupljena od zvaničnih proizvođača opreme, uvoznika ili distributera opreme. Oprema ne može biti nabavljena od fizičkog lica, kao ni od trećeg lica koje čini povezano lice sa kupcem opreme. Ukoliko je oprema domaćeg porijekla, ista mora biti nabavljena direktno od proizvođača. Nabavljena oprema ne može biti otuđena, prodana, niti korišćena u svrhu izdavanja trećim licima u roku od 5 godina.

U slučaju nabavke polovne opreme, Komisija, odnosno Ministarstvo ima pravo angažovanja procjenitelja vrijednosti opreme, i u skladu sa tim može da odbije zahtjev/zatraži korekciju iznosa predložene vrijednosti opreme.

Finansijski okvir

Ukupan budžet za realizaciju Programske linije za nabavku opreme velike vrijednosti je 1.000.000 €.

Intenzitet podrške:

Programska linija podrazumijeva da privredno društvo finansira 100% svih troškova do završetka aktivnosti za koju konkuriše, a onda mu se nakon podnesene dokumentacije koja dokazuje utrošak sredstava ugovorene aktivnosti, od strane Ministarstva odobrava refundacija dijela troškova u visini do 40% iznosa opravdanih troškova bez PDV-a, odnosno u iznosu ne manjem od 8.000,00 €, niti veći od 40.000 € (vrijednost opreme se kreće u rasponu od 20.000 € do 100.000 €, neto fakturisane vrijednosti), a 50% iznosa opravdanih troškova bez PDV-a, u iznosu od 10.000 € do 50.000 € za privredna društva u vlasništvu žena, mladih, i privrednih društava iz manje razvijenih opština.

2. PROGRAMSKA LINIJA ZA PODRŠKU MALIM ULAGANJIMA

Cilj

Programska linija za podršku malim ulaganjima ima za cilj povećanje konkurentnosti privrednih subjekata i unapređenje njihovog poslovanja, podsticanje preduzetništva žena i mladih, uz konstantan doprinos povećanju broja novih radnih mjesta kroz ulaganja u osnovna sredstva i opremu male vrijednosti.

Specifični ciljevi:

- Podsticanje preduzetništva;
- Jačanje preduzetništva žena i mladih;
- Podsticanje pokretanja sopstvenog biznisa;

Predmet

Programska linija za podršku malim ulaganjima podrazumijeva dodjelu bespovratnih sredstava za nabavku osnovnih sredstava/opreme koji su direktno uključeni u proces proizvodnje i pružanja usluge:

1. nova proizvodna oprema i/ili mašina, koja je direktno u funkciji kreiranja proizvoda i/ili usluge;
2. nova računarska oprema;
3. novi djelovi, specijalizovani alati za mašine
4. i druga kancelarijska oprema

Preduzeća mogu podnijeti jedan zahtjev za dodjelu finansijske pomoći i to za maksimalno 10 stavki u okviru jedinstvenog ulaganja od prihvatljivih aktivnosti programske linije.

Finansijski okvir

Ukupan budžet za realizaciju Programske linije za podršku malim ulaganjima iznosi 1.000.000 €.

Intenzitet podrške:

Programska linija podrazumijeva da privredno društvo/preduzetnik finansira 100% svih troškova do završetka aktivnosti za koju konkuriše, a onda mu se nakon podnesene dokumentacije koja dokazuje utrošak sredstva ugovorene aktivnosti, od strane Ministarstva ekonomskog razvoja odobrava refundacija dijela troškova u visini do 50% iznosa opravdanih troškova bez PDV-a, u minimalnom iznosu od 500 €, a u maksimalnom iznosu do 6.000 € bez PDV-a.

Ukoliko u osnivačkoj strukturi preduzeća u vlasništvu od minimum 50%, učestvuju osobe ženskog pola i/ili osobe koje imaju do 35 godina starosti, intenzitet maksimalne podrške iznosi do 80% opravdanih troškova bez PDV-a, odnosno u maksimalnom iznosu do 7.500 €, za privredne subjekte koji su registrovani i obavljaju djelatnost u jedinicama lokalnih samouprava (JLS) sa indeksom razvijenosti do 100%, intenzitet maksimalne podrške iznosi do 70% opravdanih troškova bez PDV-a, odnosno u maksimalnom iznosu do 7.000 €. Ova pomoć se dodjeljuje kao de minimis pomoć u skladu sa Uredbom Komisije EU br. 1407/13. Uslov je da u posljednjih šest mjeseci do dana objavljivanja Javnog poziva nije bilo promjena u strukturi vlasništva.

3.PROGRAMSKA LINIJA ZA PODRŠKU DIGITALIZACIJI

Cilj

Cilj Programske linije za podršku digitalizaciji je podizanje nivoa automatizacije poslovnih procesa i nivoa znanja upravljačkih i operativnih struktura kod MMSP.

Specifični ciljevi:

- Povećan broj MMSP koji su automatizovali poslovne procese;
- Unapređene digitalne vještine zaposlenih u MMSP;
- Povećan izvoz crnogorskih MMSP zahvaljujući digitalnom poslovanju.

Predmet

Kroz Programsku liniju za podršku digitalizaciji podrška je namijenjena za sufinansiranje troškova sljedećih aktivnosti:

- Komponenta 1: Integracija poslovnih softvera i web rješenja;
- Komponenta 2: Realizacija specijalizovanih (personalizovanih) softverskih rješenja veće kompleksnosti;

Finansijski okvir

Ukupan budžet za realizaciju Programske linije za podršku digitalizaciji iznosi 250.000 €.

Intenzitet podrške:

Princip je da preduzeće finansira 100% svih troškova do završetka aktivnosti za koju konkuriše, a onda mu se nakon podnesene dokumentacije koja dokazuje utrošak sredstva ugovorene aktivnosti, od strane Ministarstva ekonomskog razvoja odobrava refundacija dijela troškova, i to:

Komponenta 1: Integracija poslovnih softvera

Refundacija dijela troškova u visini do 50% iznosa opravdanih troškova bez PDV-a, a u maksimalnom iznosu do 2.500 € bez PDV-a.

Ukoliko u osnivačkoj strukturi preduzeća u vlasništvu od minimum 50%, učestvuju osobe ženskog pola i/ili osobe koje imaju do 35 godina starosti, intenzitet maksimalne podrške iznosi do 80% opravdanih troškova bez PDV-a, odnosno u maksimalnom iznosu do 4.000 € bez PDV. Uslov za davanje pomoći je da u poslednjih šest mjeseci do dana objavljivanja Javnog poziva nije bilo promjena u strukturi vlasništva.

Za privredne subjekte koji su registrovani i obavljaju djelatnost u jedinicama lokalnih samouprava (JLS) sa indeksom razvijenosti do 100% intenzitet bespovratne podrške će se uvećati za dodatnih 10% iznosa opravdanih troškova, dok se maksimalno dozvoljeni iznosi neće mijenjati.

Ukupan budžet za komponentu 1 je 100.000 €.

Komponenta 2: Realizacija specijalizovanih (personalizovanih) softverskih rješenja veće kompleksnosti

Refundacija dijela troškova u visini do 70% iznosa opravdanih troškova bez PDV-a (do 70% za preduzetnike, mikro i mala preduzeća, odnosno do 60% za srednja preduzeća), a u maksimalnom iznosu do 20.000 € bez PDV-a.

Ukupan budžet za komponentu 2 je 150.000 €.

4. PROGRAMSKA LINIJA ZA PODSTICAJ CIRKULARNE EKONOMIJE

Cilj

Osnovni cilj Programске linije je minimizacija uticaja otpada na životnu sredinu i povećanje efikasnosti korišćenja resursa, u cilju stvaranja doprinosa održivom razvoju, kroz podsticaje za investiranje i afirmaciju ekonomskih mogućnosti koje nastaju iz otpada.

Specifični ciljevi:

- Održiva upotreba prirodnih resursa
- Prelaz na cirkularno poslovanje
- Zaštita životne sredine

Predmet

Programskom linijom za podsticaj cirkularne ekonomije pruža se podrška preduzetnicima, mikro, malim i srednjim preduzećima.

Programska linija za podsticaj cirkularne ekonomije podrazumijeva realizaciju planirane aktivnosti kroz dvije komponente:

- Komponenta I – realizacija aktivnosti iz sopstvenih sredstava
- Komponenta II – realizacija aktivnosti kroz kreditni aranžman (zaključen u periodu 01.01-30.11.2023.godine sa Investiciono razvojnim fondom Crne Gore)

U okviru Programske linije moguće je aplicirati samo za jednu od dvije ponuđene Komponente.

Finansjski okvir

Ukupan budžet za realizaciju Programske linije za podsticaj cirkularne ekonomije iznosi 200.000 €.

Intenzitet podrške:

Princip je da preduzeće finansira 100% svih troškova do završetka aktivnosti za koju konkuriše, a onda mu se nakon podnesene dokumentacije koja dokazuje utrošak sredstva ugovorene aktivnosti, od strane Ministarstva ekonomskog razvoja odobrava refundacija dijela troškova.

Komponenta I

Za aktivnosti Nabavka sistema za tretman otpdanih voda u industriji i sufinansiranje nabavke novih mašina za recikliranje papira i plastike, koje kao rezultat imaju stvaranje sirovine za nove proizvode, odobrava se refundacija dijela troškova u visini do 70% za preduzetnike, mikro i mala preduzeća, odnosno do 60% za srednja preduzeća, iznosa opravdanih troškova bez PDV-a, a u maksimalnom iznosu do 10.000 eura bez PDV-a.

Za privredne subjekte kojima u osnivačkoj strukturi preduzeća u vlasništvu od minimum 50% učestvuju osobe ženskog pola i/ili osobe koje imaju do 35 godina starosti, intezitet maksimalne podrške iznosi do 80% opravdanih troškova bez PDV-a. U slučajevima kada je privredno društvo registrovano i obavlja djelatnost u jedinicama lokalnih samouprava (JLS) sa indeksom razvijenosti do 100% intezitet maksimalne podrške će se uvećati za dodatnih 10% iznosa opravdanih troškova, dok se maksimalno dozvoljeni iznosi neće mijenjati.

Komponenta II – finansiranje aktivnosti iz sredstava kredita kod Investiciono razvojnog fonda Crne Gore AD

Minimalni iznos kredita za koji se može aplicirati je 5.000 eura.

Sredstva za dobijanje kreditne podrške obezbijedena su kroz budžet Investiocono razvojnog fonda AD.

Privredni subjekti koji ispunjavaju opšte uslove Programske linije i koji realizuju kredit kod IRF CG A.D., mogu ostvariti pravo na bespovratnu podršku za pokriće dijela kreditnih sredstava (neotplaćenog iznosa glavnice) u iznosu kako je definisano i za Komponentu I:

- u iznosu do 15% vrijednosti realizovanog kredita, za kredite vrijednosti do 30.000 eura, a u maksimalnom iznosu od 4.500 eura, i to za aktivnosti Sufinansiranje nabavke nove opreme/kontejnera za sakupljanje i razvrstavanje komunalnog otpada
- do 10% za kredite vrijednosti od 30.000 do 100.000 eura, u maksimalnom iznosu do 10.000 eura, za aktivnosti: nabavka sistema za tretman otpadnih voda u industriji i sufinansiranje nabavke novih mašina za recikliranje papira i plastike, koje kao rezultat imaju stvaranje sirovine za nove proizvode.

5. PROGRAMSKA LINIJA ZA PODRŠKU INTERNACIONALIZACIJI

Cilj

Cilj Programske linije za podršku internacionalizaciji MMSP je da obezbijedi podršku, preduzećima za predstavljanje proizvoda usluga na međunarodnim tržištima i jačanje poslovne saradnje sa međunarodnim partnerima.

Specifični ciljevi:

- Povećan izvoz crnogorskih MMSP na ciljanim tržištima;
- Povećan broj MMSP sa povećanom vrednošću izvoznih ugovora na ciljanim tržištima;
- Povećan broj MMSP koji su pripremljeni za izvoz.

Predmet

Kroz Programsku liniju za podršku internacionalizaciji MMSP, podrška je namijenjena za sufinansiranje troškova sljedećih aktivnosti:

- Komponenta 1. Nastup na međunarodnim sajmovima i/ili učestvovanje na B2B susretima ;
- Komponenta 2. istraživanje međunarodnog tržišta za plasman proizvoda/usluga

Finansijski okvir

Ukupan budžet za realizaciju Programske linije za podršku internacionalizaciji MMSP iznosi 100.000 €.

Intenzitet podrške:

Princip je da preduzeće finansira 100% svih troškova do završetka aktivnosti za koju konkuriše, a onda mu se nakon podnesene dokumentacije koja dokazuje utrošak sredstva ugovorene aktivnosti, od strane Ministarstva ekonomskog razvoja odobrava refundacija dijela troškova, i to za:

- Komponenta 1. Nastup na međunarodnim sajmovima/ili učestvovanje na B2B susretima: iznos bespovratnih sredstava koji može biti dodijeljen preduzeću za realizaciju ove aktivnosti je do 70% iznosa opravdanih troškova bez PDV-a odnosno u maksimalnom iznosu do 8.000.00 € (preduzeće može aplicirati za učestvovanje na maksimalno 3 događaja).
- Komponenta 2. istraživanje međunarodnog tržišta za plasman proizvoda/usluga: iznos bespovratnih sredstava koji može biti dodijeljen preduzeću za realizaciju ove aktivnosti je do 50% iznosa opravdanih troškova bez PDV-a odnosno u maksimalnom iznosu do 4.000 eura.

Ukoliko u osnivačkoj strukturi preduzeća u vlasništvu od minimum 50%, učestvuju osobe ženskog pola i/ili osobe koje imaju do 35 godina starosti, kao i za subjekte koji su registrovani i obavljaju djelatnost u jedinicama lokalne samouprave sa indeksom razvijenosti do 100%, intenzitet maksimalne podrške iznosi do 80% opravdanih troškova bez PDV-a, odnosno u maksimalnom iznosu:

- do 9.000 eura za aktivnost „nastup na međunarodnim sajmovima i/ili učestvovanje na B2B susretima”;
- do 5.000 eura za aktivnost „Istraživanje međunarodnog tržišta za plasman proizvoda/usluga.

Preduzeću se nudi mogućnost da po osnovu Javnog poziva aplicira za sve komponente u okviru ove Programske linije.

6. PROGRAMSKA LINIJA ZA UNAPREĐENJE MARKETINGA

Cilj

Programska linija za unapređenje marketinga, ima za cilj da obezbijedi podršku za jačanje brenda preduzeća korišćenjem promotivnih alata i kampanja kako bi se kreirala jedinstvena i trajna slika na tržištu.

Specifični ciljevi:

- izgradnja svijesti o brendu preduzeća i podizanje svijesti o pravima intelektualne svojine;
- veća vidljivost i prepoznatljivost preduzeća na tržištu

Predmet

Kroz Programsku liniju za unapređenje marketinga, podrška je namijenjena za sufinansiranje troškova sljedećih aktivnosti:

Komponenta 1. Podrška za vizuelni identite preduzeća

Komponenta 2. Podrška za digitalni marketing;

Komponenta 3. Podrška za izradu promotivnog materijala

U cilju jačanja svijesti o pravima intelektualne svojine, preduzeća za koje je donijeta odluka o odobrenju pomoći, prilikom podnošenja zahtjeva za refundaciju troškova, biće u obavezi da dostave dokaz da je preduzeće podnijelo prijavu za registraciju žiga u Crnoj Gori ili ima žig registrovan u Crnoj Gori.

Finansijski okvir

Ukupan budžet za realizaciju Programske linije za unapređenje marketinga iznosi 150.000 eura.

Intezitet podrške:

Princip je da preduzeće finansira 100% svih troškova do završetka aktivnosti za koju konkuriše, a onda mu se nakon podnešene dokumentacije (faza 2) koja dokazuje utrošak sredstava ugovorene aktivnosti, od strane Ministarstva odobrava refundaciju dijela troškova, i to za:

- komponenta 1. podrška za vizuelni identitet preduzeća: refundacija dijela troškova u iznosu do 50% izosa opravdanih troškova bez PDV-a, a u maksimalnom iznosu do 1.000 eura;
- komponenta 2. Podrška za izradu promotivnog materijala: refundacija dijela troškova u iznosu do 50% iznosa opravdanih troškova bez PDV-a, a u maksimalnom iznosu do 3.000 eura;

Ukoliko u osnivačkoj strukturi preduzeća u vlasništvu od minimum 50%, učestvuju osobe ženskog pola i/ili osobe koje imaju do 35 godina starosti, kao i za subjekte koji su registrovani i obavljaju djelatnost u jedinicama lokalne samouprave sa indeksom razvijenosti do 100%, intezitet maksimalne podrške iznosi do 80% opravdanih troškova bez PDV-a, odnosno u maksimalnom iznosu:

- do 1.500 eura za komponentu 1. Podrška za vizuelni identitet preduzeća;
- do 4.000 eura za komponentu 2. Podrška za digitalni marketing;
- do 4.000 eura za komponentu 3. Podrška za izradu promotivnog materijala

Preduzeću se nudi mogućnost da po osnovu Javnog poziva aplicira za sve komponente u okviru ove Programске linije. Sredstva će se dodjeljivati putem otvorenog postupka dodjele bespovratnih sredstava kroz otvoreni Javni poziv, odnosno do utroška raspoloživih sredstava za programsku liniju.

7. PROGRAMSKA LINIJA – VAUČERI ZA ŽENE I MLADE U BIZNISU

Cilj

Programska linija – Vaučeri za žene i mlade u biznisu je usmjerena ka podršci razvoju i primjeni novih poslovnih rešenja i unapređenju kvaliteta poslovanja, u cilju rješavanja poslovnih problema i jačanja njihove tržišne pozicije.

Specifični ciljevi:

- rast i razvoj preduzetništva;
- tehnološko, informatičko unapređenje i jačanje konkurentnosti;
- modernizacija poslovanja i uvođenje novih proizvoda ili usluga;
- podsticanje novog zapošljavanja

Predmet

Predmet programske linije je pružanje nefinansijske i finansijske podrške za unapređenje poslovanja postojećih privrednih subjekata koji posluju 1-3 godine do dana apliciranja na Javni poziv.

Programska linija za podršku malim ulaganjima podrazumijeva dodjelu bespovratnih sredstava za nabavku osnovnih sredstava/opreme koji su direktno uključeni u proces proizvodnje i pružanja usluge:

- nova proizvodna oprema i/ili mašina, koja je direktno u funkciji kreiranja proizvoda i/ili usluge;
- nova računarska oprema;
- novi djelovi, specijalizovani alati za mašine
- i druga kancelarijska oprema

Preduzeća mogu podnijeti jedan zahtjev za dodjelu finansijske pomoći i to za maksimalno 10 stavki u okviru jedinstvenog ulaganja od prihvatljivih aktivnosti programske linije.

Nefinansijska podrška obuhvata

Obezbijeden mentoring u trajanju od 25 sati besplatnog mentorskog rada sa vlasnikom/odgovornim licem u preduzeću u cilju dijagnostifikovanja trenutne situacije u preduzeću i predlaganja mjera i aktivnosti za unapređenje poslovanja. Proces sprovođenja mentoring usluge biće definisan Ugovornim odnosom između korisnika sredstava i Ministarstva, sa jasno naznačenim rokovima i početka i završetka mentoring aktivnosti u okviru finansijsko-nefinansijske podrške.

Finansijska podrška obuhvata

Dodjela bespovratnih sredstava za nabavku osnovnih sredstava/opreme koji su direktno uključeni u proces proizvodnje i pružanja usluge:

- nova proizvodna oprema i/ili mašina, koja je direktno u funkciji kreiranja proizvoda i/ili usluge;
- nova računarska oprema;
- novi djelovi, specijalizovani alati za mašine
- i druga kancelarijska oprema

Mikro, mala, srednja preduzeća i preduzetnici mogu podnijeti jedan zahtjev za dodjelu finansijske pomoći i to za maksimalno 10 stavki u okviru jedinstvenog ulaganja od prihvatljivih aktivnosti programske linije.

Finansijski okvir

Ukupan budžet za realizaciju Programske linije – vaučeri za žene i mlade u biznisu iznosi 200.000 €.

Intezitet podrške:

Programska linija podrazumijeva da Ministarstvo odobrava isplatu dijela troškova u visini do 70% iznosa ugovorene subvencije bez PDV-a, u minimalnom iznosu od 500 eura, a u maksimalnom iznosu od 7.000 eura, bez PDV-a. Aplikant – privredno društvo/preduzetnik je dužan da nakon dodijeljene subvencije pružaocu usluge ispalti cjelokupnu vrijednost profakture/fakture, sa pripadajućim PDV-om.

Pravo za učešće u programskoj liniji imaju mikro, mala, srednja preduzeća i preduzetnici kod koji u osnivačkoj strukturi preduzeća u vlasništvu od minimum 100%, učestvuju osobe ženskog pola i/ili osobe koje imaju do 35 godina starosti. Intezitet maksimalne podrške iznosi od 70% opravdanih troškova bez PDV-a, odnosno u maksimalnom iznosu od 7.000 eura bez PDV-a.

Za privredne subjekte koji su registrovani i obavljaju djelatnost u jedinicama lokalnih samouprava (JLS) sa indeksom razvijenosti do 100% intezitet bespovratne podrške će se uvećati za dodatnih 100% iznosa opravdanih troškova, dok se maksimalno dozvoljeni iznosi neće mijenjati. Uslov za ovu pomoć jeste da u posljednjih šest mjeseci do dana objavljivanja Javnog poziva nije bilo promjena u strukturi vlasništva.

8. PROGRAMSKA LINIJA ZA POČETNIKE U BIZNISU

Cilj

Osnovni cilj programske linije je podrška razvoju preduzetništva kroz podsticanje daljeg rasta novoosnovanih mikro, malih, srednjih preduzeća i preduzetnika.

Specifični ciljevi:

- otvaranje novih radnih mjesta kroz podsticanje preduzetništva i započinjanje sopstvenog biznisa;
- animiranje specifičnih ciljnih grupa - mladih ljudi, žena, studenata, lica sa invaliditetom, nezaposlenih lica koja su na evidenciji ZZCG, itd. da sudbinu „uzmu u svoje ruke“ i posvete se biznisu;
- stimulisanje inovativnosti i kreativnosti mladih;
- podsticanje daljeg rasta postojećih MSP.

Predmet

Predmet Programske linije je pružanje nefinansijske i finansijske podrške za osnivanje novih i unapređenje poslovanja postojećih preduzeća koja posluju kraće od godinu dana od dana apliciranja na Javni poziv.

Uspostavljanje saradnje sa Investiciono - razvojnim fondom

Procedura Programske linije nalaže da se, kao rezultat saradnje sa Investiciono-razvojn timer fondom za učešće u realizaciji programske linije potpiše Protokol o saradnji, kojim će se definisati procedure saradnje, potrebna dokumentacija, način prenosa sredstava po odobrenim prijavama za pokriće dijela odobrenih kreditnih sredstava (neotplaćene glavnice), izvještavanje o otplati kreditnih sredstava, i druga pitanja od značaja za sprovođenje programske linije.

Nefinansijska podrška obuhvata:

- Organizovanje preduzetničkih ciklusa edukacije na teme koje su relevantne za otpočinjanje i dalje unapređenje biznisa (poresko zakonodavstvo, istraživanje tržišta, kanali prodaje i distribucije, pronalaženje kupaca na lokalnom i međunarodnom tržištu). Takođe, polaznici će imati priliku da se upoznaju i sa marketinškim aktivnostima, brendiranjem i korišćenjem socijalnih mreža u cilju poboljšanja rezultata poslovanja.
- Tehničku podršku u vidu pružanja konsultantskih usluga za izradu biznis planova, kandidatima koji su ispunili uslove i kriterijume definisane Javn timer pozivom;
- Obezbijeden mentoring u trajanju od 25 sati mentorskog rada po završetku preduzetničkih ciklusa edukacije.

Finansijska podrška obuhvata

Apliciranje za kreditnu podršku kod Investiciono razvojnog fonda Crne Gore A.D. kroz direktno finansiranje i obezbjeđenu bespovratnu podršku od strane Ministarstva za privredne subjekte za koje IRF donese pozitivnu odluku o kreditiranju.

Za kreditnu podršku obezbijedeni su sljedeći uslovi:

- Iznos kredita: do 50.000 € (za registrovane preduzetnike do 30.000 €)
- Kamatna stopa: 4,40 % na godišnjem nivou uz proporcionalni sistem obračuna
- Rok otplate: do 12 godina (uključujući grejs period)
- Grace period: do 4 godine.

Minimalan iznos kredita za koji se može aplicirati je 5.000 €.

Sredstva za dobijanje kreditne podrške obezbijedena su kroz budžet Investiciono razvojnog fonda Crne Gore A.D.

Posebni uslovi kreditiranja:

Za subjekte koji projekte realizuju u opštinama sjevernog regiona i u opštinama koje su ispod prosječne vrijednosti indeksa razvijenosti u Crnoj Gori kamatna stopa iznosi 3,90 % na godišnjem nivou uz proporcionalan način obračuna kamate.

Napomena:

Da bi kandidati stekli uslov da apliciraju za kreditna sredstva kod IRF-a neophodno je da pohađaju preduzetničke cikluse edukacije organizovane od strane Ministarstva. Ministarstvo kroz tehničku podršku priprema propisanu projektnu dokumentaciju i istu dostavlja IRF-u na konačno odlučivanje.

IRF će na osnovu predloga Ministarstva, a u skladu sa svojom poslovnom politikom, donijeti konačnu odluku o odobravanju kreditnih sredstava.

Privredni subjekti koji ispunjavaju opšte uslove Programske linije i koji realizuju kredit kod IRFCG, mogu ostvariti pravo na bespovratnu podršku za pokriće dijela kreditnih sredstava (neotplaćenog iznosa glavnice), i to:

- u iznosu do 15% vrijednosti realizovanog kredita, za kredite vrijednosti do 25.000 eura, a u maksimalnom iznosu do 3.000 eura, odnosno
- do 10%, za kredite vrijednosti od 25.000 do 50.000 eura, u maksimalnom iznosu do 5.000 eura.

Finansijski okvir

Ukupan budžet za realizaciju Programske linije za početnike u biznisu koji se odnosi na bespovratnu podršku Ministarstva ekonomskog razvoja iznosi 50.000 €.

Ukupni budžet za realizaciju nefinansijske - konsultantske podrške od strane Ministarstva ekonomskog razvoja iznosi 15.000 €.

9. PROGRAMSKA LINIJA ZA PRUŽANJE MENTORING USLUGA

Cilj

Cilj Programske linije za pružanje mentoring usluga je besplatna nefinansijska podrška za mikro, mala, srednja preduzeća i preduzetnike koji se bave proizvodnjom ili pružanjem usluga.

Metodologija usluge mentoringa jasno definiše sve korake i aktivnosti u realizaciji mentoringa (upravljanje šemom, rad na terenu, broj posjeta, aktivnosti u okviru svake posjete, vrijeme predviđeno za pripremu plana i izvještavanje) i to kroz vodiče: Vodič za mentoring za početnike i Vodič za mentoring zrelih preduzeća.

Predmet

Proces mentoringa se odvija po uspostavljenoj mentoring šemi, razvijenoj u saradnji sa Japanskom agencijom za međunarodnu saradnju (JICA). Metodologija određuje korake u procesu u okviru kojeg stručno lice-mentor sprovodi u direktnom kontaktu i radu sa osnivačem i/ili odgovornim licem privrednog subjekta određeni broj sati, 25 za novoosnovana preduzeća i 50 za postojeća, i to u prostorijama korisnika (ne manje od 70% od ukupnog broja predviđenih sati). Osnivač i/ili odgovorno lice privrednog subjekta i mentor zajedno proučavaju aktuelno poslovanje, analiziraju trenutnu situaciju, dijagnostifikuju razloge trenutnih problema ili smetnji za dalji razvoj, sagledavaju potencijale za rast, te na osnovu konstatovanog stanja mentor i korisnik mentoring usluge pripremaju plan razvoja.

Finansijski okvir

Ukupan budžet za realizaciju Programske linije za pružanje mentoring usluga u 2022. godini iznosi 35.000 €.

Mentoring usluga je besplatna za krajnje korisnike - mikro, mala, srednja preduzeća i preduzetnike, dok se mentori isplaćuju za pruženu mentoring uslugu.

Zaključak

Imajući u vidu sve specifičnosti navedenih programskih linija, a posebno uzimajući u obzir iznose koji korisnici mogu po istima dobiti, Agencija zaključuje da su sredstva po osnovu predmetnog programa, de minimis pomoći u skladu sa Uredbom Komisije EU br. 1407/2013 koja se u Crnoj Gori primjenjuje kao Prilog 7 Pravilnika o listi pravila državne pomoći.

Cijeneći da je Programom predviđeno da se pomoć na osnovu ove linije dodjeljuje kao pomoć male vrijednosti, Agencija ukazuje da de minimis pomoći se ne mogu dodijeliti za izvoz ili za upotrebu domaćih proizvoda umjesto uvoznih, kao ni za finansiranje osnivanja i upravljanja distributivne mreže u drugim državama članicama. Pomoći za troškove učestvovanja na sajmovima, odnosno troškove studija, ili savjetodavnih usluga potrebnih za uvođenje novog ili postojećeg proizvoda na novo tržište u drugoj državi članici ili trećoj zemlji, obično ne čine pomoć za izvoz.

Cijeneći činjenicu da je Ministarstvo potvrdilo da postoji kumulacija ove mjere sa nekom drugom pomoći (*de minimis*, pomoć iz budžeta države, iz budžeta opštine, budžeta javnog preduzeća, pomoć iz strukturnih fondova) za pokrivanje istih opravdanih troškova, Agencija ukazuje na obavezu poštovanja pravila kumulacije de minimis pomoći. S tim u vezi, prije dodjele de minimis pomoći, davalac pomoći mora od korisnika dobiti izjavu o drugim de minimis pomoćima, kao i o drugim državnim pomoćima za pokrivanje istih opravdanih troškova, koje je preduzetnik primio tokom predmetne fiskalne godine i u prethodne dvije fiskalne godine, kako bi se utvrdilo da nova de minimis pomoć neće preći gornju granicu za de minimis pomoći. Obrazac izjave za de minimis pomoći je javno dostupan na internet stranici Agencije - www.azzk.me.

Pri dodjeli de minimis pomoći davalac državne pomoći obavezan je da obavijesti predmetnog korisnika o dodijeljenom iznosu pomoći i o tome da je riječ de minimis pomoći, izričito se pozivajući na Uredbu Komisije (EU), br. 1407/13 o primjeni čl. 107 i 108 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije de minimis pomoći (32013R1407, SL L 352, 24).

Agencija ukazuje da dokumenta o de minimis pomoćima davalac pomoći čuva deset fiskalnih godina od datuma kada su dodijeljene i na zahtjev dostavlja Agenciji sve informacije koje Agencija smatra potrebnim kako bi ocijenilo jesu li ispunjeni uslovi za dodjelu pomoći, a posebno o ukupnom iznosu pomoći koje je bilo koji korisnik primio na osnovu pravila de minimis pomoćima. Podaci o ukupno dodijeljenom iznosu de minimis pomoći dostavljaju se Agenciji, radi iskazivanja u Godišnjem izvještaju o dodijeljenoj državnoj pomoći.

Predmet Programske linije za početnike u biznisu i pružanje nefinansijske i finansijske podrške za osnivanje novih preduzeća, Agencija konstatuje da se ne radi o državnoj pomoći, ukoliko se sredstva dodjeljuju korisnicima koja u momentu primanja sredstava ne obavljaju privrednu djelatnost, niti učestvuju na tržištu, te nijesu korisnici državne pomoći, u smislu člana 2 tačka 2 Zakona, koja glasi: „državna pomoć je pomoć koja se dodjeljuje korisnicima koji obavljaju privrednu djelatnost, čime se dovode u povoljniji položaj u odnosu na druge učesnike na tržištu“. Dakle, ukoliko korisnici ove programske linije u momentu dobijanja sredstava/benefita još uvijek nijesu učesnici na tržištu, odnosno nijesu se registrovali kao preduzetnici, posledično se zaključuje da realizacija programske linije ne ugrožava konkurenciju i ne utiče na trgovinu između Crne Gore i drugih država saglasno potvrđenim međunarodnim ugovorima (član 2 tačka 4 Zakona). Pravila o državnoj pomoći primjenjuju se samo ako je korisnik pomoći „preduzetnik“, definisano je u Obavještenju Komisije o pojmu državne pomoći iz člana 107 stav 1 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije (2016 / C 262/01) (Odeljak 2. tačka 6.), koje

se primjenjuje u Crnoj Gori putem Pravilnika. Sud pravde je dosljedno definisao preduzetnike kao subjekte koji obavljaju privrednu djelatnost, bez obzira na njihov pravni status i način na koji se finansiraju.

Ukoliko pak ovu programsku liniju koriste preduzeća koja u momentu dodjele pomoći imaju registrovan biznis, odnosno pomoć se dodjeljuje korisnicima koji obavljaju privrednu djelatnost, čime se dovode u povoljniji položaj u odnosu na druge učesnike na tržištu, radi se o de minimis pomoći.

Imajući u vidu iznijeto, odlučeno je kao u tački 1. dispozitiva ovog rješenja.

U cilju ostvarivanja transparentnosti pomoći male vrijednosti, svi davaoci de minimis pomoći u obavezi su da istu evidentiraju u registru de minimis pomoći, posebno za svakog korisnika de minimis pomoći kome su dodijeljena sredstva, pa je Agencija tačkom 2. dispozitiva ovog rješenja zadužila Ministarstvo da sve de minimis pomoći dodijeljene po osnovu Programa, unese u registar de minimis pomoći, posebno za svakog korisnika de minimis pomoći.

Uputstvo o pravnoj zaštiti: Protiv ovog rješenja može se pokrenuti upravni spor tužbom kod Upravnog suda Crne Gore u roku od 20 dana od dana prijema ovog rješenja.

S poštovanjem,

PREDSJEDNIK SAVJETA
Dragan Damjanović

Dostavljeno:

- **Ministarstvu ekonomskog razvoja i turizma, Rimski trg br.46, Podgorica**
- **u spise predmeta i**
- **a/a**